

«saalænge Eventyr kan Hjertet røre»¹

Aasmund Olavsson Vinje
og folkeminnene

Herleik Baklid

Den 4. januar 1852 publiserte Aasmund Olavsson Vinje et hylingsdikt til eventyr- og sagnsamleren Peter Chr. Asbjørnsen (1812–1885) i avisa *Drammens Tidende*. Diktet etterfølges av en rosende omtale av Asbjørnsens språklige gjengivelse av eventyr og sagn. Begge deler, både diktet og omtalen, viser at forfatteren og samfunnsdebattanten Vinje næret en ekte og genuin interesse for folkediktning og folkeminner, som var sentrale elementer i oppbygginga av en norsk nasjonal identitet. Vinjes interesse for folkeminner har vært påpekt av litteraturhistorikere uten at den har vært underkastet en inngående studie i hele sin bredde (se f.eks. Vislie 1929 s. 86 og 264ff; Myhren 1993 s. 111f). Videre har Vinjes folkeminneinteresse innenfor kulturhistorisk forskning

i svært liten grad vært påaktet eller tematisert.² Med dette som bakteppe skal jeg her undersøke nærmere på hvilke måter og hvorfor Vinje bidro til den rollen som folkeminnene spilte i utviklinga av den norske nasjonale identiteten.

Folkeminnenes betydning i Vinjes samtid

Da Vinje publiserte sin hyllest til Asbjørnsen i 1852, hadde innsamling og publisering av norske folkeminner, som del av nasjonsbyggingsprosjektet i kjølvannet av Norges selvstendighet, pågått i om lag 20 år. Med andre ord var det betydelig fokus på folkeminner i Vinjes samtid. Utgangspunktet for dette var den tyske filosofen Johann Gottfried von Herders (1744–1803) idéer om «Volksgesit» eller «folkesjel», som han mente nedfelte seg bl.a. i folkediktninga. Gjennom folkediktninga kunne en dessuten knytte båndene til fortida, noe som også stod sentralt da historie også var en viktig byggestein i konstruksjonen av den nasjonale identiteten.

I tråd med Herders idéer og etter inspirasjon fra bl.a. de tyske brødrene Jacob (1785–1863) og Wilhelm (1786–1859) Grimm, var det folkediktninga som fanget interessen og opptok våre første folkeminnesamlere og folkeminneutgivere. Presten Andreas Faye (1802–1869) publiserte i 1833 boka *Norske Sagn*. Noen år seinere, i 1840, ga presten Jørgen Moe (1813–1882) ut boka *Samling av Sange, Folkeviser og Stev i Norske Almuedialekter*. Deretter fulgte Asbjørnsen og Moes *Norske Folkeeventyr* i åra 1841–1844 og Asbjørnsens *Norske Huldreeventyr og Folkesagn* 1845–1848. Videre publiserte presten M. B. Landstad (1802–1880) *Norske Folkeviser* i 1852–1853. Disse foregangssamlerne og -utgiverne var primært interessert i folkediktninga som kulturelle produkter og narrativer. Men interessen for nedtegning og publisering av folkeminner kunne også tjene en annen hensikt. Språkmannen Ivar Aasen

(1813–1896), som utviklet nynorsk som eget norsk skriftspråk på denne tida, samla for eksempel folkeminner i første rekke som språkprøver og som kilde til språktilfang (se f.eks. Baklid 1998). Hans språklige interesse knytta til folkeminner resulterte bl.a. i utgivelsen av samlinga *Norske Ordsprog* i 1856. Utover dette tjente folkeminnene dessuten en tredje hensikt. Flere forfattere i Vinjes samtid var opptatt av folkeminner som utgangspunkt og som råstoff til sin egen diktervirksomhet, bl.a. Johan Sebastian Welhaven (1807–1873) og Henrik Ibsen (1828–1906) (Paasche 1908 s. 39ff; B. Hodne 2002 s. 56ff; Alnæs 2003; Ø. Hodne 2017 s. 140ff).

Nedtegning og publisering av folkeminner

De ovennevnte foregangssamlerne hadde et nasjonalt anliggende når det gjelder nedtegning og publisering av folkeminner. Deres hensikt var å bidra til å etablere en egen norsk nasjonal identitet. Vinjes nedtegnings- og publiseringsvirksomhet har nok også hatt en slik hensikt, men i tillegg ser det ut til at han kan ha hatt andre anliggender.

Omfanget av folkeminner Vinje publiserte, er ikke spesielt stort. Men det omfatter både folkeminner han selv nedtegnet og folkeminner andre samlere skrev ned. Vinje ga imidlertid aldri ut noen egen tradisjonssamling, i stedet publiserte han folkeminnene enkeltvis eller i grupper i aviser over flere år. Delvis publiserte han dem i dagsavisa *Drammens Tidende* og delvis i sin egen ukeavis *Dølen*.

Telemarksturen i 1853 og *Drammens Tidende*

Sommeren og høsten 1853 herjet koleraen i Christiania. Vinje var på denne tida Christiania-korrespondent for *Drammens*

Kartet viser stedene i Telemark der Vinje nedtegnet folkeminner som han publiserte i Drammens Tidende. Det er utarbeidet av seniorkonsulent Trond Lerstang, Universitetet i Sørøst-Norge.

Tidende. For å slippe unna sykdommen reiste han tilbake til Telemark og sine hjemlige trakter. Selv om det med dette ble et midlertidig opphold i korrespondansen fra Christiania, fortsatte Vinje likevel sin skrivegjerning for avisa. Utover høstparten, etterjulstida og på nyåret 1854 fulgte en serie med reisebrev fra Telemark (Evensen mfl. 2018 s. 15). I disse reisebrevene har Vinje nedtegnet folkeminner fra flere steder i Telemark. Da folkeminneneopptegnelsene hans inngikk som deler av reisebrev, publiserte han dem følgelig ikke som enkeltstående, selvstendige stykker.

Vinjes nedtegnelser i *Drammens Tidende* fra denne perioden stammer fra både Øvre og Nedre Telemark, og i reisebrevene forekommer således folkeminner fra Vinje, Nesland, Tokke,

Lårdal, Kviteseid, Nesherad/Sauherad, Holla/Ulefoss, Melum/Mikaelshulen/Skien, foruten Meheia som ligger på grensa mellom Telemark og Buskerud (Vinje 1853c; 1853d; 1853e; 1853f; 1853g; 1853h; 1853i; 1853j; 1854).

I de nedtegnede og publiserte folkeminneopptegnelsene fra telemarksreisa forekommer det både verbal- og atferdstradisjon, flest sagn, men også noe om skikker. Totalt publiserte Vinje om lag 40 sagn fra Telemark. Alle de tre hovedkategoriene av sagn – naturmytiske sagn, historiske sagn og opphavssagn – er representert blant hans sagnnedtegnelser. Et eksempel på et naturmytisk sagn er sagnet om Tronde Nestogs møte med spøkeri ved Melum kirke, som ligger like vest for Skien bysentrum i Nedre Telemark.

Mælums eller Mæleims Kirke ligger ude på «Stranden» og er blot dens anden Annexkirke. Den ligger i en Skog og er videnom bekjendt formedelst «sit Spøkeri». Tronde Nestog rei der forbi en Nat, drukken og modig som aljamt. Stat up! sagde han, stat up Gasi Sauland! lad 'kon sjaa hot Kare du er! – Gasi Sauland var ein Ovkare, som dundra og slog i Biri med' han livde, – men daa va'n døe. – Og Gasi Sauland kom govande med eit Honn rokande fuldt af Eldmyrje, og slængte det af ett'n Tronde, men naadde 'kji bure Hestelændi, som blei svie kolande svarte. Daa kvakk'n og takka Gud, han rei og tagde stille. So rei han in i ein Plasse der tett in med Vegjen, og fortaalde Kjeringen i Husi detti. Du slap, du, sae hon, men det kjeme atte i Ætti de. Og so blei det: Godson has, Tronde eiten Svartemo fekk Slag og gekke med ei vese Haand so længi han livde. Det va Gasi Sauland, som gjore det. Daud Manns Draume sko Ingjen vekkje (Vinje 1853c).

Blant nedtegnelsene forekommer flere historiske sagn, og et av dem stammer fra Kviteseid i Øvre Telemark:

Øverst paa Fjaagesundstrømmen er Daareloupi, en «Skorte» i Fjeldvæggen. Der gik en ufrels Mand for at frelse Livet sit. Da han lykkelig var kommen igjennem, blev han stolt og sagde, at han vilde gaa tilbage for «Frugur» og «Møyar»; men da gled han og var ikke mere at spørge efter (Vinje 1853f).

Også telemarkske opphavssagn har Vinje skrevet ned. Et av dem forteller om bakgrunnen for navnet «Monken» på en holme i Nordsjø:

Sagnet vil vide, at nogle forbitrede Bønder satte mange Munke derind, og rodde ifra dem. «Sitter der,» sagde de, og rodde væk! Saa kom der en Praam vinglande og roande, og Munkene bad, at han vilde optage dem; men da «Roaren» saa, at det var Munke, blev han vrang i sig, og rodde krint omkring: «Det lie, med Laandom skrie, sa' Mannen rodde kring Monken» (Vinje 1853c).

Vinje har skrevet ned flere slike opphavssagn som gir en folke-etymologisk forklaring på gårds- eller stedsnavn. Gården Trisæd (Triset) i Lårdal, skriver han, har fått navnet sitt fordi «man der saadde og høstede tre Gange» (Vinje 1853j). Videre skriver han at navnet Kviganfjell i Flåbygd kom av at «ei Qvigu stod op paa det og drak af Fjorden» (Vinje 1853f).

Utover disse refererte sagnene har Vinje publisert sagn om f.eks. Mikaelkirken eller Mikaelshulen ved Norsjø, dverger som flyttet Kviteseid gamle kirke fra Kirkebø i Sundbygden til nærheten av Kviteseid gård, trolla Jørond og Svonoug som kasta stein etter kirkefolket som kom roende, Olavskilden på Nesland, riser

som vadet over Bandak, bergfolkene som skar åkeren, Særenskjer-
ringa og Ber i Berdalen som gikk opp grensegang mellom seg,
en prest med svartebok på Holla prestegård, trollmannen Peer
Skoland, Thor Skarprud som drepte ulv, Svein Thovsland som
drepte bjørn, Thorstein Noradal, Askeir Hogtveidt og Osmund
Bergdal (Vinje 1853c; 1853d; 1853e; 1853f; 1853g; 1853h; 1853i; 1853j).
Vinje var ikke den første som samla sagn i Telemark. Noen år
tidligere hadde presten og folkevisesamleren M.B. Landstad også
nedtegnet sagn der. Flesteparten av disse ble utgitt etter hans
død. Til forskjell fra Landstad som utelukkende samla sagn i
Øvre Telemark, nedtegnet Vinje også sagn, som vi har sett, i de
nedre delene av fylket.

Som nevnt ovenfor omfattet Vinjes nedtegnelser fra tele-
marksturen i 1853 også atferdstradisjon eller skikker, rett nok i
svært begrenset grad. Men fra Lårdal har han notert følgende:

Leikvald var et slags Olymp for Thelemarken i gamle Dage.
Der kapsprang og kapred man, der hoppede man og lyfte
Lyfti. Hansokdagen turede man efter en gjennomvaaget Nat
med Dands og Spil. Tjæretønder brændte paa Fjeldknattene.
I Horn og Lur blæste man i Lierne og rullede store Stene over
Svabergene, der frembragte Døn som tunge Paukeslag i det
øvrige musikalske Sammenspil (Vinje 1853j).

De publiserte telemarksnedtegnelsene fra Vinjes hånd kan selv-
sagt forstås som et bidrag til det nasjonalidentitetsskapende pro-
sjektet. Men da de samtidig stammer fra hans eget hjemfylke,
kan det i enda større grad hevdes at Vinje gjennom dette ønsket
å bidra til å bygge opp den lokale identiteten. Vinje kan således
sees som en forløper til det kulturhistorikeren Ørnulf Hodne
kaller «hjemstavnsfolklorister». Dette var folkeminnesamlere
som de første tiåra av 1900-tallet samla regionalt eller lokalt fra

det området de var født og oppvokst eller kjente godt (Ø. Hodne 2009 s. 71).³

I etterkant av telemarksturen

Da Vinje kom tilbake til Kristiania, fortsatte han korrespondentgjerninga derfra. De fleste av folkeminnenedtegnelsene han skrev ned og publiserte i *Drammens Tidende*, stammet fra telemarksturen høsten 1853. Men i korrespondentbrevene de påfølgende årene flettet han også inn folkeminner.

I et av brevene fra august 1856 gjengir han kortfattet noe merkedagstradisjon knyttet til det han kaller «Olafsokdagen», dvs. olsok som er den 29. juli. Her skriver han:

[E]ndnu i somme Fjeldbygder følger den almindelige gamle Skik at «koke Olafsokgrauten,» der er «fløymande feit Smergraut» (Smørgrød). Klæggen rider ogsaa Bruman (Brudgom) paa Olafsokdagen, d.v.s. han faar et Skar i Vingen, siger Fjeldfolk. Olafsokdagen har saaledes været en Høitidsdag baade for Folk og Klæg. Det er blot i Byerne og Storbygderne, man i de sidste Menneskealdre intet har agtet Dagen. (Vinje 1856a).⁴

Mens Vinjes folkeminnenedtegnelser fra telemarksturen gjennomgående ble publisert som en selvstendig tekstdel integrert i lengre sammenhengende tekst, er folkeminnene i korrespondentbrevene i ettertid gjennomgående benyttet som et samfunnskritisk, litterært virkemiddel for å understreke og framheve et saks- eller meningspoeng. Særlig gjelder dette hans bruk av ordtak. Eksempelvis skriver han følgende i et brev om nasjonalitet i kunst og teater i juli 1857:

Det er dette Slags Folk, som modstaa vore egne nationale Bestræbelser, og det er godt, at Folk imellem kan tage og føle paa deres Tanker om Fædrelandets fremtidige Stilling. De ere særdeles humane, thi de ville give bort sig selv; det er som Ordspøget sier: «En Skjelm giver mere end han eier». (Vinje 1857)

På samme måte for å fremme samfunnskritikk, bruker Vinje ordtakene «Naar man kjøber Hesten, følger Bidslet med» (Vinje 1855b), «Det er ilt af Drukkenbolten at skjænde paa Fyllan» (Vinje 1858b) og flere andre (se f.eks. Vinje 1855a; 1858a; 1858c). Også et nystev har Vinje flettet inn i samme hensikt som ordtakene.

Den vesle Jenta ho er saa nette:
ho spyt' i Næven og strouk seg slette;
ho stod og spegla seg i ein Saa
og gret for Pattane var for smaa
(Vinje 1856b).

Vinjes bruk av ordtak i brevene kan trolig delvis skyldes inspirasjon fra Ivar Aasen og hans interesse for ordtak. Vinje hadde kontakt med Ivar Aasen allerede fra begynnelsen av 1850-tallet (Aasen 1960 s. 189), og Aasen utga som nevnt ovenfor ei samling av norske ordtak i 1856.

Dølen

Høsten 1858 startet Vinje sin egen avis, *Dølen*, *Eit Vikublad*, og sluttet som kristianiakorrespondent for *Drammens Tidende* like etterpå (Vesaas 2018 s. 175f). Innholdsmessig spenner artiklene i bladet fra aktuelle politiske saker til diktning og aktuelle kulturelle emner. Vinje skrev selv mange av artiklene.

Allerede året etter oppstarten, dvs. i 1859, tok han inn folkeminnestoff i avisa. Men hovedmengden av folkeminnene i avisa publiserte han i årgangene 1868–1870. Til forskjell fra i *Drammens Tidende* der Vinje i all hovedsak publiserte folkeminner han selv hadde nedtegnet, publiserte han som redaktør i *Dølen* i mange tilfeller andres folkeminnenedtegnelser. Med andre ord var bladet en publiseringskanal for folkeminnesamlere. Omfanget av folkeminner i *Dølen* er rett nok noe begrenset, men det er ikke til hinder for at flere folkediktningssjangre er representert.

En hovedsjanger i bladet er eventyr, og nedtegnelsene av dem stammer fra flere steder i Sør-Norge. Vi finner eventyr fra Telemark – fra Fyresdal, Mo, Kviteseid og Eidsborg (Djupedal (utg.) 1970–73, bd. 3 s. 297ff, 307, 319, 330f, 334, 338f, 342f, 354f, 378f, 382f, 411f og 415), fra Sunnfjord i Sogn og Fjordane (ibid. s. 154f, 195f, 198f, 211f, 222f, 226f og 230f) og fra Romerike (ibid. s. 154). Totalt er det om lag 25 eventyr som er publisert i *Dølen*. Blant eventyroppskriftene finnes varianter av Mestertyven, Mestermø, De tre prinsesser i Hvidtenland, Rike Per Kremmer, Hvorfor bjørnen er stubbrompa, Kari Trestakk, Gullfuglen, Mumle gås-egg, Gutten som støpte tinnøye til trollet og Lat-Lars (ibid. s. 155, 199, 297f, 299f, 307, 330f, 338f, 342, 378f, 411f og 415f).⁵

Vinje publiserte dessuten flere sagn i *Dølen*, også de stammer fra ulike geografiske steder i Sør-Norge. Vi finner sagn fra Sunnfjord (ibid. s. 170f, 179f, 195, 199, 223, 226, 231 og 234f), Sogn (Djupedal 1970–73, bd. 1 s. 258f), Hosanger på Osterøy (ibid. s. 291), Øystre Slidre (Djupedal 1970–73, bd. 3 s. 167f), Vågå (ibid. s. 242f og 255) og Telemark (Djupedal 1970–73, bd. 1 s. 179f, 298f og 314f). I utvalget finnes både naturmytiske sagn f.eks. om tusser (ibid. s. 314f), tunvorden (Djupedal 1970–73, bd. 3 s. 171), mannen som giftet seg med ei hulder (ibid. s. 226) og Kvam-segna (ibid. s. 179f), og historiske sagn f.eks. om Sellestad-kjempe (Djupedal 1970–73, bd. 1 s. 298f).

Mens foregangssamlerne i hovedsak konsentrerte seg om de større folkediktningssjangrene som eventyr, sagn og ballader/folkeviser, var Vinje, i likhet med Ivar Aasen, også opptatt av smådiktninga. Således har han tatt inn i *Dølen*, på samme måte som i *Drammens Tidende*, ordtak. Fra Mandal har han publisert et knippe av dem, f.eks. «Der Aanaa æ brei, æ Strøumen liden» (Djupedal 1970–73, bd. 3 s. 73). Blant ordtakene har han også tatt inn noen få hermer, eller wellerismer som de også blir kalt: «'Ein ska Noge plagast mæ,' sa' Mannen, han gjekk paa Ski paa Taanaa (bare marka)» (ibid.). Også flere nystev fra Agder har Vinje tatt inn i *Dølen*. De er publisert dels som stevrekke og dels som stevkamp eller stevleik (Djupedal 1970–73, bd. 3 s. 25, 45, 49 og 73). Vinje var rett nok ikke den første til å publisere stev. Både Jørgen Moe og M. B. Landstad hadde trykt stev i bokutgivelser flere år tidligere (Moe 1840 s. 129ff og Landstad 1853 s. 365ff og 735ff). Utover dette har Vinje også latt trykke i *Dølen* eksempler på barnetuller eller bårsuller (Djupedal 1970–73, bd. 3 s. 73). Dessuten lot han noen viser trykkes i bladet, men av definisjonsmessige grunner kan det være problematisk å kategorisere dem som folkeminner.

Som nevnt ovenfor nedtegnet og publiserte foregangssamlerne under nasjonalromantikken i hovedsak folkediktning, dvs. verbal tradisjon. Selv om kunstmalerne allerede på 1840-tallet hentet motiver fra atferdstradisjonen, dvs. praktiserte skikker, fanget ikke dette i utgangspunktet like stor interesse hos folkeminneresamlerne. Da Vinje like i etterkant av selve julehøgtida 1868 trykte artikkelen «Joleskikkar» i *Dølen*, i tillegg til de tidligere trykte korte notisene om jonsok- og olsokskikker, var han derfor blant de første til å publisere nedtegnelser om atferdstradisjon. I artikkelen omtales særlig verneråder mot trolldskapen som var ute og for ved juletider og kjæresteorakler som kunne gjennomføres i jula (ibid. s. 155f og 160).

Ovenfor poengterte jeg at Vinje i *Dølen* publiserte flere folke-minneopptegnelser utført av andre enn han selv. En av dem var hans nære venn, språkforskeren Hans Ross (Venås 2009 s. 63). Mange av nedtegnelsene fra Telemark er gjort av han (Ø. Hodne 1984 s. 21, 49, 74, 90f, 93, 104, 105, 117, 127, 129 og 146; Halvorsen 1896 s. 615). Også opptegnelser fra Åseral og Mandal står Ross bak (Halvorsen 1896 s. 614f). Videre har Vinje trykt noen få nedtegnelser av kviteseidlæreren Knut Loupedalen (Ø. Hodne 1984 s. 269 og 275) og likeledes av stortingsmannen Tormod Knutson Borgejorde fra Kviteseid (Berge 1907 s. 27). Blant bidragsyterne finnes også ei kvinne, Nikka Vonen, som var lærer i Sunnfjord (Ø. Hodne 1984 s. 64, 92, 105, 128, 150, 211, 224, 270 og 296; Halvorsen 1908 s. 221). Hun var en av svært få kvinner som på 1800-tallet nedtegnet folkeminner. Utover dette har dessuten klokkeren C. E. H. Anderson i Nannestad og en med initialene N. D. bidratt med nedtegnelser (Djupedal 1970–73, bd. 3 s. 154 og 168).

Mens folkeminnene i *Dølen* gjennomgående er gjengitt på et unormert landsmål omkring 1860 (se f.eks. Djupedal 1970–73, bd. 1 s. 179f, 258f og 314f.), er mange av dem i årene 1868–1870 publisert på dialekt eller bygdemål. I disse årgangene forekommer folkeminner gjengitt på målføret i henholdsvis Kviteseid (se f.eks. Djupedal 1970–73, bd. 3 s. 354f, 378f og 406), Mo (se f.eks. ibid. s. 326f, 334 og 342f), Åseral (ibid. s. 49 og 53), Øystre Slidre (ibid. s. 167f), Sunnfjord (se f.eks. ibid. s. 170f, 198f og 226f) og Vågå (ibid. s. 242f og 255). Men det var ikke alle nedtegnerne som ga folkeminnene den dialektale språkdrakta de ble publisert i. Hans Ross oversatte for eksempel Nikka Vonens folkeminnenedtegnelser på riksmål fra Sunnfjord til sunnfjordsdialekt (Paulsen 2005 s. 400; Berge 1933 s. 108). Også opptegnelsene fra Vågå har han redigert (Halvorsen 1908 s. 221).

I tillegg til at folkeminnene i *Dølen* også stammer fra andre deler av landet enn Telemark, og dessuten ofte er nedtegnet av

andre enn Vinje selv, skiller altså hans publiseringsvirksomhet av folkeminner i avisa seg også fra tidligere gjennom den språklige gjengivelsen.

Språklig gjengivelse av folkeminnene

Endringen av den skriftlige gjengivelsen er en særlig interessant side ved Vinjes befatning med folkeminner.

Som nevnt innledningsvis, roste Vinje Peter Chr. Asbjørnsen for hans språklige gjengivelse av sagn og eventyr helt på starten av året 1852. Asbjørnsen hadde like i forkant gitt ut skriftet *Juletræet for 1851. Norske Eventyr og Folke-Sagn*, og i artikkelen i *Drammens Tidende* skriver Vinje:

[D]en, som kjender Folkesproget, vil vide Asbjørnsen større Ros, fordi han har opfattet Aanden i Folkesproget og gjengivet den i en ægte national Form, der hverken er Bogsprog eller Folkesprog, men en lykkelig Forening av begge Dele, en Forening, der hverken som Bogsproget er abstrakt og fattigt, heller ikke som Folkesproget sønderrevet i utallige Bygdedialekter, [...]. Det er netop ved denne Forening, Sproget kan blive folkeligt, [...]. Ved en saadan Forening bliver Sproget først nationalt. (Vinje 1852a).

Og han fortsetter i metaforiske ordelag:

Nationale Udtryk og Vendinger se ud som jeg kan forestille mig en Baldame med Træsko. Sproget maa ligesom omstemmes i en anden Toneart, førend man kan anbringe Ord, hvori den nationale Musik klinger. Asbjørnsen har i sine Fortællinger givet Sproget denne Stemning, og dette er efter min Formening hans største Fortjeneste. [...] Disse djærve, malende

og rammende Udtryk, hvoraf Talesproget er saa rigt, klæde Asbjørnsens fortællende Sprog saa inderlig godt; de give Stilen Liv og Sandhed og klinge saa gemytligt og hjemligt (ibid.).

Etter Vinjes oppfatning var altså kombinasjonen av folkespråket og bokspråket, som da var dansk, svært vellykket i tradisjonsgjengivelsene. Språket ble ved dette folkelig, nasjonalt og levende.⁶

Dersom vi går tilbake til Vinjes egne sagntekster fra telemarksturen i 1853, ser vi at han også benytter en kombinasjon av «Folkesprog» og «Bogsprog» i gjengivelsene. I sagnet om Melums kirke gjengir Vinje deler av det på dialekt, og i replikkene i sagntekstene benytter han også gjerne dialekt. Videre ser vi at han putter inn særnorske ord som f.eks. «skorte», «frugur» og «møyar». Alle disse nevnte gjengivelsesteknikkene finner vi igjen hos Asbjørnsen (Baklid 2003 s. 29). Selv om Vinje ikke noe sted direkte sier at forbildet for hans egne tradisjonsgjengivelser på dette tidspunktet er Asbjørnsen, tyder likevel likhetstrekkene på at så er tilfelle.

Med publiseringa av sine synspunkter på Asbjørnsens tradisjonsgjengivelse plasserer Vinje seg inn i en lengre diskusjon om den skriftlige gjengivelsen av folkediktninga. Brødrene Grimm var blant dem som på begynnelsen av 1800-tallet forfektet at tradisjonen skulle gjengis med troskap og sannhet, «mit Treue und Wahrheit», uten sminke og tilbehør, fra fortellernes munn, så langt som mulig med deres egne ord, nøyaktig og omstendelig. Dette prinsippet ble nedfelt i et sirkulære som ble utarbeidet under Wienerkongressen 1814–1815 av det såkalte «Wollzeiler Gesellschaft» (Grimm 1814).

Diskusjonen om gjengivelsen av folkediktninga ble i Norge særlig skarp på begynnelsen av 1830-tallet i kjølvannet av Andreas Fayes utgivelse av *Norske Sagn*. P. A. Munch var nådeløs i sin kritikk av Fayes sagngjengivelser (Munch 1833). Faye gjengir

sagnene på «Bogsproget», et lite ledig dansk språk, og Munch hevder i sin kritikk at hans sagntekster lider av «Brist paa belivet Fremstilling» (ibid.). Eventyrutgiveren Jørgen Moe kalte Fays sagngjengivelser rett og slett for «Cancellistiilprøver» (Krogvig 1915 s. 226), og oppfordret Faye «Fortæl som folket!» (ibid. s. 186). I denne diskusjonen om den språklige gjengivelsen av folkediktninga inntok altså Vinje på nyåret i 1852 et ståsted helt på linje med Peter Chr. Asbjørnsen, som han altså ga sterk ros.

Men bare noen måneder etter at Vinje hyllet Asbjørnsen for hans språklige gjengivelse av eventyr og sagn med en kombinasjon av «Bogsprog» og «Folkesprog», kom han til å poengtere verdien av å benytte «Folkesprog», eller dialekt, i den språklige gjengivelsen av folkediktninga. I august 1852 ga Vinje en forhånds-omtale av M. B. Landstads samling *Norske Folkeviser*, som snart skulle utgis. Landstad gjenga folkevisene i «Övre Thelemarkens Sprogdialekt». I forhåndsomtalen skriver Vinje at den

thellemarkiske Dialekt er sikkerlig den, som mest ligner det gamle Sprog, og den indeholder en Mængde af saa træffende Ord og Vendinger, at det vilde være en sand Vinding for Skriftsproget, om det lidt efter lidt kunde optage nogle (Vinje 1852b).

Videre framhever han at det er gjennom utbredelsen av denne typen publikasjoner at man kan bli kjent med de mange dialekter, hvorpå man kan prøve alt og beholde det beste (ibid.). Vinjes dobbelte syn, eller tvisyn, på den språklige gjengivelsen av folkeminnene har sammenheng med en dreining av fokus fra narrativene og det fortellermessige til folkeminnene som språklig kildemateriale for det nye norske skriftspråket. Men når Vinje nedtegnet folkeminner fra Telemark året etter, kombinerte han riktignok dialekt og dansk.

Da Vinje tok avskjed med leserne i *Drammens Tidende* som kristianiakorrespondent i februar 1859, ba han leserne om tilgivelse fordi «jeg engang var saa svag og arm og uvidende, at jeg vanærede min norske Haand med at skrive Dansk [...]. Intet, som jeg legger Aand og Liv i, skal være paa Dansk. Den Aand, jeg har, skal være paa Norsk» (Vinje 1859). Vinje gikk nå over til å skrive «Dølemaal» eller landsmål, noe som bl.a. skyldtes påvirkning fra Ivar Aasen (Vesaas 2018 s. 176ff). Skriftspråket i Vinjes eget nyetablerte ukeavis *Dølen* ble således landsmål. Like etter at Vinje proklamerte at han endret skriftspråket sitt, dreide også hans oppfatning av den språklige gjengivelsen av folkeminner mot en enda tydeligere og uttalt vektlegging av å benytte «Folkesprog». Som det framgår ovenfor, poengterte Vinje verdien av dette allerede i 1852. Men nå ble det nærmest et ideal for han at folkediktinga skulle nedtegnes utelukkende på dialekt.

I august 1859 fastslår Vinje at Asbjørnsen har nedtegnet eventyr hovedsakelig fra det flate Østlandet. Han oppfordret derfor til at eventyr skulle bli samla også fra andre kanter av landet, og han skriver: «Vilde Landsens Skulelærarar samla og senda kver i si Bygd, so vilde det vera godt. [...] Og so vøre det vel for Maalets Skuld, om dei greidt vilde skriva deim kver i sit Bygdarmaal» (Djupedal 1970–73, bd. 1 s. 178). Med andre ord var det ikke først og fremst av hensyn til folketradisjonen selv og troskap mot den at Vinje ønsket at eventyrene skulle gjengis på dialekt, men av hensyn til språket. Dette hadde med andre ord en språklig begrunnelse. Ti år seinere, dvs. i 1869, utdyper han dette:

Desse Eventyr og Segner, som no verdt samlad og koma her i Dølen, maa Folk taka for det, som dei ero i Maalvegjen nemlig af det Bygdarmaal, der dei koma ifraa. Og soleids maa dei ikkje blandas i hop med Landsmaalet, som arbeider seg fram til at

vera ein Slags Generalnævner for alle hine Dialektbrøker, so som det etter Tanken skulde vera med alle Bokmaal. Det er derfor likso nyttigt for Landsmaalet at faa paa Prent alle disse Bygdarmaal, som det maa vera forvitnelegt for Maalmenn at lesa og samanlikna desse tvo. Der kjem mange gode Ord og Talemaatar fram til Landsmaalet paa denne Maaten; for Landsmaalet skulde og vera likt ei Aa, dit alle Bygdarmaal flaut som Bekker. For kver Bekk, som ikkje kjem der in, verdt denne Aa mindre, liksom og for kver som turkar burt (Djupedal 1970–73, bd. 3 s. 318).

Det er her tydelig at Vinje, nærmest som et program, ønsket folkeminnene gjengitt på dialekt som del av et språkutviklingsprosjekt. Gjennom dette skulle folkeminnene bidra til å berike og utvide det språklige ordtilfanget i landsmålet.

Her ser vi en klar parallell til Ivar Aasens interesse for folkeminner. I sitt arbeid for å utvikle landsmålet nedtegnet han folkediktning på dialekt som målprøver. Dette benyttet han både som språklig kildemateriale og som dokumentasjon på målføre (Baklid 1998). Når Vinje også ble opptatt av at folkediktning skulle nedtegnes på dialekt, kan det være grunn til å tro at det i alle fall til en viss grad skyldtes påvirkning fra Ivar Aasen. I 1853 utga Aasen boka *Prøver af Landsmaalet i Norge*. Boka inneholder prøver på 20 dialekter, og svært mange av tekstene i den er folkediktning. I tillegg inneholder boka prøver på det Aasen kalte «et almindeligt Landsmaal» (Aasen 1853; Baklid 1998 s. 158ff). Vinje kjente boka godt da han ga den en relativt fyldig omtale i *Drammens Tidende* i juni 1853 (Vinje 1853a; 1853b). Men kanskje vel så viktig var den personlige kontakten Vinje hadde med Aasen. De hadde kontakt i alle fall fra desember 1852 (Aasen 1960 s. 189), og dessuten samarbeidet de tett gjennom utgivelsen av *Dølen* (Venås 1996 s. 536).⁷

Å danne et eget norsk skriftspråk stod svært sentralt i det nasjonalidentitetsskapende prosjektet. Ivar Aasen skriver i artikkelen «Om vort Skriftsprog» at som selvstendig nasjon var det «magtpaaliggende at bruge et selvstændigt og nationalt Sprog, eftersom dette er en Nations fornemste Kjendemerke» (Aasen 1909 s. 1). Hans program var å bygge det nye norske skriftspråket på bondens tale og flere dialekter (ibid. s. 3ff). Vinjes endrete syn på den språklige gjengivelsen av folkeminnene må altså sees i sammenheng med nasjonsbyggingens streben etter å etablere et eget norsk skriftspråk og hans eget økte fokus på det.

Folkeminner som råstoff for diktning

I forordet til *Norske Sagn* fra 1833 skriver Andreas Faye at han ønsket at sagnsamlinga skulle tjene som råstoffleverandør for poeter og forfattere (Faye 1833 s. IVf). Den samme oppfatning hadde den danske litteraturhistorikeren Rasmus Nyerup gjort seg til talsmann for i forordet til Just Mathias Thieles *Prøver af Danske Folkesagn* i 1817. Der skriver han at sagnene «skaffe Poeterne Stof og Æmne til videre Bearbejdelse» (Thiele 1817 s. VI). Dette var derimot Jacob Grimm sterkt uenig i, og påpeker i sin anmeldelse av Thieles bok at det bl.a. ville oppstå språk- og rimproblemer, og omtaler det som misbruk av sagnene (Grimm 1818). I stedet anbefaler brødrene Grimm sin egen *Deutsche Sagen* til tilhengere av tysk poesi, språk og historie (Grimm 1816 s. XXIV).

Men her i landet kom flere diktere og forfattere til å følge opp Fayes oppfordring. Faktisk ble det et sentralt element i arbeidet med å skape en egen norsk nasjonal identitet at forfattere hentet motiver og råstoff fra innsamla folkediktning til sin litterære virksomhet. Denne virksomheten i nasjonsbyggingens tjeneste innebar en nasjonalisering av folkekulturen med påfølgende formidling av den.

En av dikterne som hentet motiver fra folkediktninga, var Johan Sebastian Welhaven. Til sin balladediktning benyttet han flere sagn som inspirasjonskilde, bl.a. sagnet om «Dyre Vaa og Trollet ved Totak», sagnet om «Kivlemøerne» og sagnet om «Aasgaardsreia». Disse sagnene ga han en dikterisk omforming til balladeformen, og ga diktene titlene «Dyre Vaa», «I Kivledal» og «Åsgårdreia» (B. Hodne 2002 s. 56ff). Henrik Ibsen er en annen forfatter som tok utgangspunkt i folkediktning og folkediktningssmotiv. Han lot seg inspirere av både Landstads *Norske Folkeviser* og Fayers *Norske Sagn*, og ikke minst av Asbjørnsens innsamla sagntradisjon om Peer Gynt (Paasche 1908 s. 39ff; B. Hodne 2002 s. 59 og 62). F.eks. har Ibsen hentet temaet i stykkene «Gildet på Solhaug» og «Olaf Liljekrans» fra Landstads visesamling. Videre påviser litteraturhistorikeren Fredrik Paasche at «Gildet på Solhaug» også bærer tydelig innflytelsestrekk fra flere av Fayers sagn, bl.a. «Ridderspranget», «Ridder Audun paa Aalhus» og «Kivlemøyane», og at «Olaf Liljekrans» bærer trekk fra sagnet «Rypa i Justedalen» (Paasche 1908 s. 39ff).

Vinje lot seg også engasjere i at forfattere skulle hente inspirasjon og råstoff fra folkediktninga. I forhåndsomtalen av M. B. Landstads *Norske Folkeviser* i 1852 gir han, i litt andre ordelag enn Faye 19 år tidligere, uttrykk for dette. Her skriver han at han antar at visesamlinga «vil have den gunstigste Indflydelse paa vore Digtere», og at den vil kunne lære dem folkelighet (Vinje 1852b). Videre fortsetter han:

Nu er det vistnok saa, at en blind Efterligning af disse Folkeviser vilde tage sig besynderlig ud, og ligesaa vist er det, at mange slige Besynderligheder vil fremkomme under en misforstaaet Iver for at gjenoplive det Nationale; men derfor bliver Mønstret lige godt for dem, som forstaaer at benytte det paa en

Maade, der stemmer med den sunde Smag og Tidens uafviselige Fordringer (ibid.).

Selv bidro Vinje gjennom sin egen diktning til å «gjenopplive det Nationale», men uten at det var «en blind Efterligning». Dette gjør han særlig i diktsyklusen «Storegut» fra 1866. Her bygger han på og henter råstoff fra sagnene om vinbyggen Olav Olavsson Edland, eller Storegut som han ble kalt (Vesaas 2018 s. 354). Storegut skal ha vært en stor, staut mann og svært sterk. Han årelot og koppa folk, og ble derfor også kalt «Blotapparen». Dessuten kunne han stemme blod (Berge 1906 s. 8 og 11). I et bryllup kom Storegut i krangel med en raulending, og samme sommeren forsvant han på fjellet under gjeting. Mange trodde derfor at denne raulendingen hadde tatt livet av han (Vesaas 2018 s. 354).

Sagnene om Storegut har Vinje omarbeidet til en rekke dikt. I forordet til diktverket skriver han at det er ei «sann Soga» som fortelles. Men han vedgår at mangt i framstillinga «er forgyllt og gjort større eller mindre, en det var» (Vinje 1868 s. 3). I diktsyklusen «Storegut» gjenfinner vi flere spesifikke, velkjente folkediktningsmotiv og dessuten atferdstradisjon. Ett eksempel på dette finnes i diktet «Storegut verd vitjad av Huldra elder Rove-Guro». I folketradisjonen om huldra er det et vanlig forekommende sagn at hun oppsøker enslige menn som overnatter i utmarka. Hun kommer inn til mannen som ei umåtelig vakker jente med erotiske hensikter. Men når mannen oppdager halen hennes og forstår hvem hun er, jager han henne ut (Bø 1987 s. 49f). Denne sagntypen har Vinje omformet i det nevnte diktet der sagnet og motivene er lett gjenkjennelige. Følgende strofeutvalg fra diktet godtgjør dette:

1. Han Storegut laag seg i Borddals-Bud,
og einsam han sat ved Elden;

so kom der ei Gjenta som beste Brud
til honom der seint um Kvelden.
Det hender somangt i Verdi.

3. So fager ho var, at du Vondt kund' faa,
og fint ho seg snur og lagar.
Det var so du aldri slikt Syn sku' sjaa
i all' dine Levedagar.
5. Ho stansad og djupt etter Anden saup,
og Blomen paa Kinn seg tende.
Det var so der Elsk utor Augom draup,
og heite som Glod dei brende.
7. So reidde ho Sengi og sagde daa:
«Du ligg her paa Lakan grove.»
Men rett som ho snudde seg, fekk han sjaa
ho etter seg drog ei Rove. (Vinje 1921 s. 308f)

Diktet ender med at Storegut tiltaler henne som «Rove-Guro». Dermed er hun avslørt, og hun forsvinner ut (ibid. s. 309).

Flere velkjente elementer fra folkediktninga eller folkediktingsmotiv gjenfinner vi også i flere av de øvrige diktene, bl.a. i «Storegut vert bergteken» og «Storegut er med som Skattegravar» (ibid. s. 276ff og 295ff).

Men i diktninga si tok ikke Vinje utelukkende utgangspunkt i folkediktingsmotiv. Han hentet også råstoff fra atferdstradisjonen, eller skikker. I diktet «Storegut er med til Røldalsmessa» skildrer han den folkereligjøre valfarten til Røldal stavkirke. St. Hans og de underfulle helbredelsene som ifølge tradisjonen skjedde ved krusifikset i stavkirka:

1. I Kyrkja til Røldal eit Bilæt hekk
so mangein Sæling til Frelse;
for Sjuke og Saare til detta gjekk
og fingo atter si Helse.
Og funnet det var paa Jelse.
2. Det Bilætet, det var eini Undramann;
for helst so ved Jonsoktider
det var soat Sveitten silad og rann
ifraa det paa alle Sider.
Det er som for os det lider.
3. Fekk Nokon af Sveitten den mindste Dogg,
var Sjukdomen overvunnen;
om sjuk eller halt eller saar af Hogg,
han var som til Livet funnen
med Lovord i sæle Munnen.
4. Vardt Saaringen lækt med Kniven so kvass
han Bindet sprette og sprengde.
I Kyrkja laag hundrade Hestelass
med Krykkjor, som burt vart slengde,
og ingen Haltemann trengde. (Vinje 1866 s. 85f)

Sommeren 1860 reiste Vinje nord til Trondheim for å overvære kroninga av Karl XV. Fra denne reisa skrev han reiseminner, som året etter ble publisert under tittelen *Ferdaminni frå su-maren 1860*. Også i disse reisebeskrivelsene fins nedslag av folke-diktningselementer. I stykket «Huldra» er Vinje ute og vandrer, og kommer til ei seter og møter ei vakker jente (Vinje 1920 s. 56ff). Til forskjell fra de diktene jeg refererer til der innholdet er tett koplet til folketradisjonen, bærer fortellinga «Huldra» kun noe preg av folkediktninga og folketrua.

Det ovenstående gir på ingen måte noen inngående og fullstendig gjennomgang eller behandling av Vinjes bruk av

folkeminner som råstoff til sine litterære verker; den påviser kun noen tilfeller. Men den godtgjør at Vinje også gjennom sin diktervirksomhet bearbeidet og formidlet nasjonalt kulturgods, og således også tok del i denne delen av det nasjonalidentitets-skapende arbeidet.

Vinjes allsidige befatning med folkeminner

Selv om det ikke kan hevdes at Vinje rent kvantitativt bidro i utstrakt grad til rollen folkeminnene spilte i det nasjonalidentitetsskapende arbeidet, kom han likevel til å bidra på flere måter. Han samla og publiserte egne folkeminnenedtegnelser, han oppfordret andre til å nedtegne folkeminner på dialekt og publiserte dem for å framskaffe språktilfang til landsmålet, og han benyttet folkeminner som råstoff til sitt eget forfatterskap. Alt dette hadde utspring i og tilknytning til nasjonalromantikken og behovet for den unge norske stat til å skape sin egen nasjonale identitet. Vinjes egne nedtegnelser og publisering av folkeminner fra Telemark var både et bidrag til å bygge opp den nasjonale identiteten og den lokale identiteten. Videre handlet folkeminnepubliseringa hans på dialekt om å bidra til danninga av et eget norsk skriftspråk, mens han gjennom sin diktning med utgangspunkt i tradisjons- og folkeminnestoff bidro med å formidle kulturelle verdier og kulturelt gods til det norske folk. I tillegg anvendte Vinje folkeminner, særlig ordtak, som et samfunnskritisk virkemiddel og for å framheve et saks- eller meningspoeng. Gjennom sin allsidige befatning med folkeminner framtrer Vinje som en interessant person også i en folkloristisk-kulturhistorisk sammenheng, noe som i tillegg til hans forfatterskap og samfunnsengasjement fortjener å bli framhevet.

Noter

- 1 Dette sitatet er hentet fra Vinjes hyllingsdikt til eventyr- og sagnsamleren Peter Chr. Asbjørnsen.
- 2 Richard Berge nevner kort i boka *Storegut, attesogo og diktverke* at han samla «folkesegnir og sogu-stubbar». (Berge 1906 s. 58).
- 3 Vinje skal også ha vært på innsamlingsreise i Telemark i 1856 eller 1857 (Ofteleie 1926 s. 63).
- 4 Forestillingen om at kleggen rir brudgom olsok, omtaler Hans Jacob Wille allerede i sin *Beskrivelse over Sillejords Prestegjeld* fra 1786 s. 248.
- 5 Ørnulf Hodne har i den norske eventyrkatalogen *The Types of the Norwegian Folktale* typebestemt eventyrene, se s. 21, 74, 90f, 104, 117, 129, 146, 150, 211 og 269.
- 6 Vinje kom seinere til å kritisere Asbjørnsens rammefortellinger. De «flyter ikki ut af det botnlause Tankedjup, som aaleine kann gjera det maalande med faae ord. [...] Det er daudt med alt det Liv, han strævar at leggja i det» (Djupedal 1970–73, bd. 1 s. 178).
- 7 Valdresen Andris Eivindsson Vang ga i 1850 ut boka *Gamla Reglo aa Rispo, ifraa Valdres, en Samling af Fortællinger, Sagn og Eventyr*. Dette var den første norske tradisjonssamlinga som ble utgitt på dialekt. Ivar Aasen ga boka en rosende omtale (Bergheim 1974 s. 39). Hvorvidt Vinje har kjent til Vangs tradisjonsgjengivelser har derimot ikke latt seg påvise så langt. Et interessant poeng i denne sammenhengen er at alle disse tre som enten nedtegnet folkeminner på dialekt eller som ivret for at folkeminner skulle nedtegnes på dialekt, kom fra bonde- eller husmannsstanden.

Litteratur

Alnæs, N. S. (2003). *Varulv om natten. Folketro og folkediktning hos Ibsen*. Oslo: Gyldendal.

- Baklid, H. (1998). «...for dei gav oss ein Arv til å gjøyma. Ivar Aasen og folkeminnene». *Maal og Minne, 1998* (2), s. 151–164.
- Baklid, H. (2003). «Disse Sagn, som her leveres [...]». Om M. B. Landstads sagnsamlinger». I: Solberg, Olav mfl. (red.). *Tekst og tradisjon. M. B. Landstad 1802–2002*. Porsgrunn: Høgskolen i Telemark.
- Berge, R. (1906). *Storegut, ættesogo og diktverke*. Oslo: Det norske samlage (Landsmaals-lage).
- Berge, R. (1907). *Tormod Borgegjorde og visune hans*. Kristiania: Kosta av Telefylkets Ungdomssamlag.
- Berge, R. (1933). «Nikka Vonen». *Norsk folkekultur, Årg. 19, 1933*, s. 101–109.
- Bergheim, N. O. (1974). *Folkeminnesamlaren Andris Vang*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Bø, O. (1987). *Trollmakter og godvette. Overnaturlige vesen i norsk folketru*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Djupedal, R. (utg.). (1970–1973). *Aasmund Olavsson Vinje. Dølen. Eit Vikublad*. (Bd. I–IV). Oslo: Noregs Boklag.
- Evensen, N. M. og Haarberg, J. (2018). *Vinje, Aasmund Olavsson: Korrespondentbrev til Drammens Tidende 1851–1859*. Tilgjengelig fra: <https://www.bokselskap.no/boker/korrespondentbrev/innleiing> (Hentet: 30/4-2021).
- Faye, A. (1833). *Norske Sagn*. Arendal: N. C. Halds Bogtrykkerie.
- Grimm, Jacob. (1814). *Circularbrief wegen Aufsammlung der Volkspoesie*. Tilgjengelig fra: <http://ernie.uva.nl/viewer.p/21/54/object/351-274494> (Hentet: 30/4-2021).
- Grimm, J. og W. (1816). *Deutsche Sagen*, (Bd. 1). Berlin: Nicolaischen Buchhandlung.
- Grimm, J. (1818). «Eine dänischen Sammlung von Volkssagen». *Wünschelrute: Ein Zeitblatt* 22/6 1818.
- Halvorsen, J. B. (1896 og 1908). *Norsk Forfatterfatter-Lexikon 1814–1880*. (Bd. 4 og 6). Kristiania: Den Norske Forlagsforening.

- Hodne, B. (2002). *Norsk nasjonalkultur. En kulturpolitisk oversikt*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hodne, Ø. (1984). *The Types of the Norwegian Folktale*. Oslo – Bergen – Stavanger – Tromsø: Universitetsforlaget.
- Hodne, Ø. (2009). «Landstad som folkeminnesamler». I: Baklid, H. (red.). «Oppløft ditt syn». *Magnus Brostrup Landstad – personen, salmedikteren og folkeminnesamleren*. Seljord: Stiftinga Nasjonalt Landstadsenter.
- Hodne, Ø. (2017). «Innledning». I: Baklid, H. (red.). *M. B. Landstad. Skrifter 4. Norske Folkeviser*. Oslo: Novus Forlag.
- Krogvig, A. (red.). (1915). *Fra det nationale gjennembruds tid. Breve fra Jørgen Moe til P. Chr. Asbjørnsen og andre*. Oslo: H. Aschehoug & Co (W. Nygaard).
- Landstad, M. B. (1853). *Norske Folkeviser*. Christiania: Chr. Tönsbergs Forlag.
- Moe, J. (1840). *Samling af Sange, Folkeviser og Stev i norske Almuedialekter*. Christiania: P. T. Mallings Forlag.
- Munch, P. A. (1833). «Norske Sagn, samlede og udgivne af A. Faye. Arendal 1833. Hos Hald. 256 S. Indl. og Fort. XXX S. 8vo». *Vidar* 21/9 1833.
- Myhren, M. (1993). «Nokre merknader til mål og målbruk hjå Aasmund Vinje». I: Langslet, L. R. og Rydne, J. H. (red.). *Villmann, vismann og veiviser*. Oslo: J. W. Cappelens Forlag A.S.
- Oftelie, T. (1926). «Paa ferd etter folkedikting med Aasmund Vinje». *Aarbok for Telelaget*. s. 62–72.
- Paulsen, Å. (2005). «Vonen, Nikka». I: Arntzen, Jon Gunnar (red.). *Norsk biografisk Leksikon* (Bd. 9). Oslo: Kunnskapsforlaget.
- Paasche, F. (1908). *Gildet paa Solhaug: Ibsens nationalromantiske digtning*. Kristiania: Det Mallingske Bogtrykkeri.
- Thiele, J. M. (1817). *Prøver af Danske Folkesagn*. Kjøbenhavn: Brødrene Thieles Forlag.

- Venås, K. (1996). *Då tida var fullkomen. Ivar Aasen*. Oslo: Novus Forlag.
- Venås, K. (2009). *Hans Ross. Målføregranskar, ordboksskrivar og grammatikar*. Oslo: Novus Forlag.
- Vesaas, O. (2018). *A. O. Vinje. Ein tankens hærman*. Oslo: Cappelen Damm.
- Vinje, A.O. (1852a). «Korrespondance». *Drammens Tidende* 4/1 1852.
- Vinje, A.O. (1852b). «Korrespondance». *Drammens Tidende* 29/8 1852.
- Vinje, A.O. (1853a). «Korrespondance». *Drammens Tidende* 26/6 1853.
- Vinje, A.O. (1853b). «Korrespondance». *Drammens Tidende* 29/6 1853.
- Vinje, A.O. (1853c). «Fra Thelemarken». *Drammens Tidende* 6/10 1853.
- Vinje, A.O. (1853d). «Fra Thelemarken». *Drammens Tidende* 14/10 1853.
- Vinje, A.O. (1853e). «Fra Thelemarken». *Drammens Tidende* 21/10 1853.
- Vinje, A.O. (1853f). «Fra Thelemarken». *Drammens Tidende* 28/10 1853.
- Vinje, A.O. (1853g). «Fra Thelemarken». *Drammens Tidende* 8/11 1853.
- Vinje, A.O. (1853h). «Fra Thelemarken». *Drammens Tidende* 29/11 1853.
- Vinje, A.O. (1853i). «Fra Thelemarken». *Drammens Tidende* 20/12 1853.
- Vinje, A.O. (1853j). «Fra Thelemarken». *Drammens Tidende* 30/12 1853.
- Vinje, A.O. (1854). «Fra Thelemarken». *Drammens Tidende* 8/2 1854.
- Vinje, A.O. (1855a). «Korrespondance». *Drammens Tidende* 19/10 1855.
- Vinje, A.O. (1855b). «Korrespondance». *Drammens Tidende* 16/12 1855.
- Vinje, A.O. (1856a). «Korrespondance». *Drammens Tidende* 29/8 1856.
- Vinje, A.O. (1856b). «Korrespondance». *Drammens Tidende* 16/11 1856.
- Vinje, A.O. (1857). «Korrespondance». *Drammens Tidende* 3/7 1857.
- Vinje, A.O. (1858a). «Korrespondance». *Drammens Tidende* 10/1 1858.
- Vinje, A.O. (1858b). «Korrespondance». *Drammens Tidende* 21/2 1858.
- Vinje, A.O. (1858c). «Korrespondance». *Drammens Tidende* 19/12 1858.
- Vinje, A.O. (1859). «Korrespondance». *Drammens Tidende* 23/2 1859.
- Vinje, A.O. (1866). *Storegut*. Christiania: Eiget Forlag.
- Vinje, A.O. (1868). *Storegut*. Christiania: Det Norske Samlaget.
- Vinje, A.O. (1920–1921). *Skrifter i Samling* (Bd. 4 og 5). Kristiania: J. W. Cappelens Forlag.

- Vislie, V. (1929). *Åsmund Vinje. Liv og diktning*. Oslo: Olaf Norlis Forlag.
- Wille, H. J. (1786). *Beskrivelse over Sillejords Præstegield i Øvre-Tellemar-ken i Norge*. Kiøbenhavn: Gyldendals Forlag.
- Aasen, I. (1853). *Prøver af Landsmaalet i Norge*. Christiania: Trykt hos Carl C. Werner & Comp.
- Aasen, I. (1909). «Om vort Skriftsprog». I: *Syn og Segn, Årg. 15* (1), s. 1–5.
- Aasen, I. (1960). *Brev og Dagbøger*. (Bd. 3). Oslo: Det Norske Samlaget.